

TRAGOM BIBLIJSKE UTEMELJENOSTI ŠTOVANJA SRCA ISUSOVA

s. Marijana Mohorć, scj

TRAGOM BIBLIJSKE UTEMELJENOSTI ŠTOVANJA SRCA ISUSOVA

O biblijskom utemeljenju štovanja Srca Isusova počelo se više pisati u drugoj polovici 20. st. sa napretkom biblijskih znanosti, a posebno nakon objave enciklike pape Pia XII, *Haurietis aquas* (1956) koja je imala za cilj promišljati načela koja proizlaze iz Svetog Pisma i iz naučavanja crkvenih otaca na kojima kao na čvrstim temeljima počiva štovanje Presvetog Srca Isusova, te kako bi se vjernici mogli okoristiti plodovima te pobožnosti (usp. HA br. 10-11).¹

Razlozi zbog koji Crkva preporučuje osim ostalog razumijevati ovu pobožnost na temelju njezinih biblijskih naznaka su Isusovo utjelovljenje, tj. njegova bogočovječja narav i njegova neusporediva mjera ljubavi u daru otkupljenja, dakle teološki razlozi. Teolozi naime napominju kako se štovanje Srca Isusova može osloboditi privida površne sentimentalnosti i staviti na solidne teološke temelje samo ako se stavi u okvir «zdrave» kristologije i soteriologije koje moraju imati temelj i u Isusovu zemaljskom životu. Osim teoloških razloga postoje i razlozi pastoralne naravi zbog kojih je važno ovu pobožnost razumjeti u svjetlu Sv. Pisma. Naime, isključivo osnivanje ove pobožnosti uz privatne objave predstavlja jedan od glavnih prigovora i razloga njezinog (ne)razvijanja u skladu sa objavom i znakovima vremena, što može predstavljati više prepreku, negoli korist jednog zdravog sazrijevanja u kršćanstvu ukoliko se prakticiraju oblici pobožnosti koji ne odgovaraju temeljnim elementima te pobožnosti nadahnutim na izvorima kršćanstva. Stoga je neophodno temeljiti tu pobožnost vraćajući se izvorima prenesenim u Pismu i Tradiciji. Biblijsko utemeljenje pobožnosti Srcu, treba tražiti u povijesti spasenja kojoj je motiv ljubav Božja, koju u simbolu srca štujemo u osobi Isusa Krista.

---

¹ PIO XII, *Enciklika o štovanju Presvetog Srca Isusova Haurietis Aquas* (15. svibnja 1956): AAS 48 (1956), str. 309-353. Libreria editrice Vaticana – Segretariato nazionale dell'Apostolato della preghiera, Roma, 2006. Hrvatski prijevod u: *Vjesnik Đakovačke biskupije*, 1/1957, 13-15; 2/29-32; 3/46-48; 4/62-62; 5/74-76; 6/94-96; 7/8/116-120; 9/132-133. Dalje HA.

Od misterija do simbola u Starom savezu

Hebrejski pojam *leb* koji u hrvatskom prijevodu glasi *srce*, najvažniji je antropološki pojam u Bibliji i gotovo je isključivo povezan sa opisom čovječjeg srca kao središta njegova života. U manjem broju slučajeva taj se pojam odnosi na Božje srce. Radi se o antropomorfnom govoru o Bogu u Bibliji. Bogu koji ima srce, očituje u odnosu sa čovjekom. Preko izravnih citata u Stari savezu doznajemo kako Bog ima *srce* kojim se on priklanja ljudima da im iskaže ljubav (Pnz 7,7;10,15; Ezr 6,22), njemu je drag onaj tko živi po njegovu srcu (1Sam 2,35;13,13), on daje svom narodu pastire po svom srcu (Jer 3,15), on otklanja svoje srca od pokvarenosti (Jer 6,8; 15,1), itd.

U traganju za biblijskim utemeljenjem šovanja Srca Isusova u Starom je savezu potrebno potražiti simbolične opise za Božju ljubav, više negoli tražiti pojedinačna navođenja riječi «srca» u odnosu na Boga. Ta se ljubav prema narodu postupno očitovala u riječima i djelima Gospodnjim. Božja ljubav prema izraelskom narodu je ujedno i dominantni motiv u Starom savezu. Ona je temelj Božjeg zahvata u povijest izabranog naroda, motiv sklapanja i kontinuirane obnove saveza između Boga i ljudi. «Taj ugovor [savez] nije bio samo učvršćen vezama najvišeg Božjeg gospodstva i dužne poslušnosti ljudi, nego se temeljio i hranio uzvišenijim razlozima

ljubavi. Ta niti za izraelski narod nije bio strah od božanske osvete glavni razlog da se pokorava Bogu. Taj strah zadavali su mu gromovi i munje što su tutnjili i sijevali s vrha brda Sinaja. Razlog tome bila je ljubav koju je Bogu dugovao: "Čuj, Izraele, Gospod je Bog naš, Gospod jedini! Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem, svom dušom, i svom snagom svojom ! One zapovijedi što ti ih dajem danas neka ti budu u srce upisane".» (HA, 14)

Polazeći od kategorije saveza Sv. Pismo opisuje ljubav Božju koristeći simboličan govor. Evo samo nekih primjera.

1. Slike iz prirode i životinjskog svijeta:

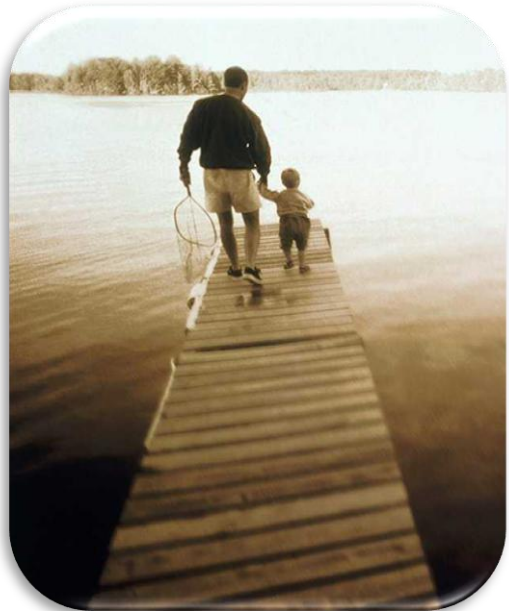
- ✚ Kad je Mojsije pjevao svoju preslavnu pjesmu i zahvalu što je narod oslobođen iz egipatskog sužanjstva htio je istaknuti da se to zbilo Božjom moću. «Kao što se orao koji stražari nad gnijezdom svojim uzdiže, iznad ptica svojih rasprostire (Bog) krila svoja, uzima ih i nosi jakim krilima svojim" (Pnz 32,11)

2. Slike ljudske ljubavi:

- ✚ *Očeva ljubav:*

Možda nijedan drugi prorok kao Hošea ne izražava i ne ističe tako silno ljubav kojom Bog nikada ne prestaje ljubiti svoj narod. Prema Hošei, Bog očituje takvu ljubav prema izabranom narodu, naime pravednu i punu svete brižljivosti kakva je ljubav milosrdnog i ljubećeg oca ili zaručnika čija je ljubav pogrđena, izigrana i prevarena.

«Dok Izrael bijaše dijete, ja ga ljubljah, iz Egipta dozvah sina svoga. Al' što sam ih više zvao, sve su dalje od mene odlazili; baalima su žrtvovali, kadili kumirima. A ja sam Efrajima hodati učio, držeći ga za ruke njegove; al' oni ne spoznaše da sam se za njih brinuo. Užima za ljude privlačio sam ih, konopcima ljubavi; bijah im k'o onaj koji u čeljustima njihovim žvale opušta; nad njega se saginjah i davah mu jesti. U zemlju egipatsku on će se vratiti, Asirac će mu kraljem biti, jer se ne htjede vratiti k meni. «Kako da te dadem kao Adamu, da učinim s tobom kao Sebojimu? Srce mi je uznemireno, uzavrela mi sva utroba: neću više gnjevu dati maha, neću opet zatirati Efrajima, jer ja sam Bog, a ne čovjek: Svetac posred tebe - neću više gnjevan dolaziti!» (Hoš 11,1-6. 8-9).

Ovaj tekst papa Benedikt XVI nazvao je «pjesmom nad pjesmama Božje ljubavi» i usporedio ga s Hvalospjevom ljubavi u Novom Savezu (usp. 1 Kor

13).² Radi se o ljubavi koja je daleko od toga da se umanji ili prestane zbog nevjere. Bog, reagirajući na grijeh ne umanjuje svoju ljubav, nego je proširuje u pokret milosrđa koji postaje inicijativa otkupljenja.³ Zapravo se na zahtjev pravednosti po kojoj bi Izrael trebao biti kažnjen zbog nevjere savezu, Božje srce okreće protiv takve pravednosti. Božje milosrđe zapravo karakterizira cjelokupnu povijest spasenja u uvijek iznova obnavljanim savezima.

✚ Majčina ljubav:

Prorok Izaija donosi sliku ljubavi Božje kada navodi, kao da sam Bog razgovara s izabranim narodom: «Kličite, nebesa, veseli se, zemljo, podvikujte, planine, od veselja; jer Jahve tješi narod svoj, on je milosrdan nevoljnima. Sion reče: "Jahve me ostavi, Gospod me zaboravi." Može li žena zaboravit' svoje dojenče, ne imat' sućuti za čedo utrobe svoje? Pa kad bi koja i zaboravila, tebe ja zaboraviti neću.» (Iz 49,13-15)

sućuti za čedo utrobe svoje? Pa kad bi koja i zaboravila, tebe ja zaboraviti neću.» (Iz 49,13-15)

✚ Zaručnička ljubav:

Pisac Pjesme nad pjesmama opisuje vrlo značajno veze međusobne ljubavi, služeći se slikama bračne ljubavi koje sjedinjuju Boga i njegov ljubljeni narod: «Kao ljiljan među trnjem prijateljica je moja među djevojkama. Moj je dragi moj, a ja sam njegova! On je pastir na poljanama ljiljana. Kao pečat postavljam se tebi na srce, na ruku tvoju kao pečat. Jest, ljubav je jaka kao smrt. Ljubomora ljubavi tvrda je kao svijet mrtvih, žar je njezin kao oganj plameni, munje su njezini plamenovi.» (Pj 2,2; 6, 2; 8, 6.

² Usp. J. RATZINGER, *Gledati Probodenoga. Pokušaji duhovne kristologije*, Verbum, Split, 2008, 65.

³ IVAN PAVAO II., *Poruka za stotu obljetnicu posvete svijeta Božanskom Srcu Isusovu 1899.-1999.* u: http://hr.wikisource.org/wiki/Pismo_pape_Ivana_Pavla_II._o_Srcu_Isusovom (30.7.2008.)

«Ova najnježnija, praštajuća i strpljiva ljubav Božja, narod izraelski nikad posve ne zabacuje iako ga odurava što gomila zločine na zločine. Premda je ova ljubav silna i uzvišena ipak je bila samo blaženi vjesnik one prežarke ljubavi koju će ljudima obećani Spasitelj iz svoga Preljubljenog Srca na sve proširiti. Ova je ljubav imala biti uzor našoj ljubavi i temelj Novog Zavjeta. Uistinu, samo je Jedinorođeni Sin Očev i Riječ postala tijelom, "puna milosti i istine" (Iv 1, 14) kad je došao k ljudima koji su stenjali pod teretom nebrojenih grijeha i bijeda po svojoj čovječjoj naravi osobno sjedinjenoj s Božanskom Osobom mogao otvoriti ljudskom rodu "izvor žive vode". On će pak preobilno natapati suhu zemlju te je učiniti cvatućim i plodonosnim vrtom. Čini se da je već prorok Jeremija unaprijed najavio ovaj posve čudnovati događaj koji će biti djelo premilosrdne vječne Božje ljubavi. Premda je ova ljubav silna i uzvišena ipak je bila samo blaženi vjesnik one prežarke ljubavi koju će ljudima obećani Spasitelj iz svoga Preljubljenog Srca na sve proširiti. Ova je ljubav imala biti uzor našoj ljubavi i temelj Novog Zavjeta. Uistinu, samo je Jedinorođeni Sin Očev i Riječ postala tijelom, "puna milosti i istine" *Iv 1, 14*, kad je došao k ljudima koji su stenjali pod teretom nebrojenih grijeha i bijeda po svojoj čovječjoj naravi osobno sjedinjenoj s Božanskom Osobom mogao otvoriti ljudskom rodu "izvor žive vode".» (HA 17)

Umjesto Božjih obećanja s vremenom sve više stupa u prvi plan obećanje samog Božjeg dolaska. Prorok Jeremija je tome svjedok i navjestitelj. Unatoč nevjeri savezu, Izrael ostaje miljenica Gospodnja (Jer, 11,15). Štoviše, Bog je u svojoj dobroti još spreman nazvati ja «miljenicom srca svoga» (Jer 12,7). Jeremija nam ukazuje na Boga koji svim srcem suosjeća sa svojim narodom zbog onoga što će da snaći: «Utroba moja! Utroba moja! Bolujem, srce mi se razdire! Dršće mi duša.» (Jer 4,19). On nije prorok uspjeha, nego čovjek koji se lomi pod teretom nevolje svoga naroda, koji osjeća oganj u srcu (usp. Jer 20,9) i sam sebe nudi kao žrtvu za svoj narod. Von Rad veli da on u tom pogledu predstavlja «novo poglavlje» u obećanju Isusa Krista.⁴ Taj prorok najavljuje novi savez, kojeg doduše spominje i Izaija, no navještaj u Jeremije označuje novost koja je neusporediva sa drugim proroštva novog saveza.

---

⁴ Usp. I. DUGANDŽIĆ, *Srce u Bibliji*, u PETRIČEVIĆ A. (ur.), *Gle ovo Srce. Konferencije o štovanju Presv. Srca Isusova*, Symposium, Split, 1986, 44.

«Evo dolaze dani - riječ je Jahvina - kad ću s domom Izraelovim i s domom Judinim sklopiti Novi savez. Ne Savez kakav sam sklopio s ocima njihovim u dan kad ih uzeh za ruku da ih izvedem iz zemlje egipatske, Savez što ga oni razvrgoše premda sam ja gospodar njihov - riječ je Jahvina. Nego, ovo je Savez što ću ga sklopiti s domom Izraelovim poslije onih dana - riječ je Jahvina: Zakon ću svoj staviti u dušu njihovu i upisati ga u njihovo srce. I bit ću Bog njihov, a oni narod moj. I neće više učiti drug druga ni brat brata govoreći: 'Spoznajte Jahvu!' nego će me svi poznavati, i malo i veliko - riječ je Jahvina - jer ću oprostiti bezakonje njihovo i grijeha se njihovih neću više spominjati.» (Jer 31, 31-34)

Očita je novost ovog proroštva u jednom novom Božjem zahvatu u ljudsku povijest po kojem će biti stvoreni uvjeti za održavanje saveza između Boga i ljudi. No, dobro se prisjetiti da ovom obećanju prethodi jedno drugo: «I dat ću im srce da me poznaju da sam ja Gospodin, da budu narod moj, a ja Bog njihov, jer će se oni svim srcem svojim opet k meni obratiti.» (Jer 24,7) Isto obećanje daje i prorok Ezekiel, ali on pobliže opisuje kako će sve započeti čišćenjem Izraela, mijenjanjem srca i darom Duha kako bi se spoznalo Gospodina i vršilo njegove zapovijedi.

Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno i dat ću vam srce od mesa. Duh svoj udahnut ću u vas da hodite po mojim zakonima i da čuvate i vršite moje naredbe.» (Ez, 36, 25-27).

«I znat će narodi da sam ja Jahve - riječ je Jahve Gospoda - kad na vama, njima naočigled, pokažem svetost svoju. Tada ću vas sabrati iz svih naroda i skupiti iz svih zemalja, natrag vas dovesti u vašu zemlju. Poškropit ću vas vodom čistom da se očistite. Očistit ću vas od svih vaših nečistoća i od svih kumira vaših. Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas!

Savez što ga je Mojsije sklopio među Bogom i narodom Izraelskim nije bio ništa drugo nego znak i kazalo Novoga saveza što ga je unaprijed navijestio prorok Jeremija.

Od simbola do misterija u Novom savezu

U Novom zavjetu temeljenom na savezu u krvi Isusovoj i konačnom slanju Duha Svetoga, Jeremijino proroštvo ostvaruje se na potpun način. I ovdje riječ *srce* nalazimo na više mjesta, oko 148 puta. U najvećem broju slučajeva taj termin označuje životni nukleus jedne osobe. Izričiti termin «srce» koji bi označavao Srce Isusovo pojavljuje se u Novom zavjetu u Mt 11,28-30 u tzv. «Vapaju Spasitelja»:

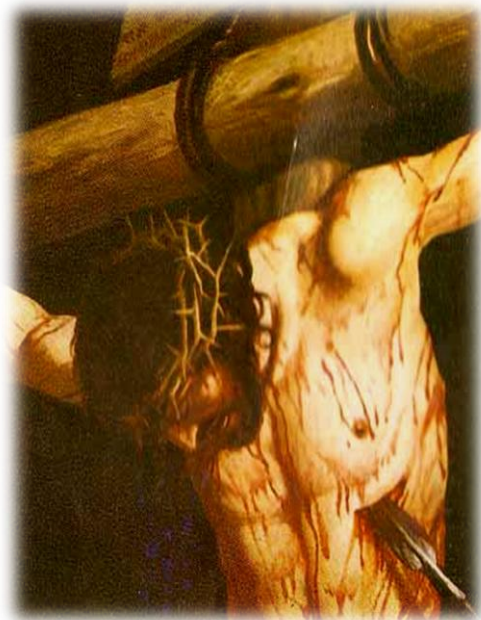
«Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe, učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete spokoj dušama svojim. Uistinu, jaram je moj sladak i breme moje lako».

Ovaj jedinstveni redak je od neprocjenjive važnosti, napose za štovatelje Srca Isusova. On predstavlja autodefiniciju Isusovu u dvostrukom smislu. Isus ovdje objavljuje svoj jedinstven odnos s Ocem (usp. Mt 11,27) i svoju milosrdnu ljubav prema umornima i opterećenima (usp. Mt 11,28) te poziv Isusov da postanemo njegovi učenici. «U Isusu, pravom Bogu i pravom čovjeku, našem bratu, «Bog-koji-tješi» učinio je sebe prisutnim među nama. Iz Kristova je Srca proizašao poziv: *Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti!* U njegovim riječima i njegovim gestama utjehe čudesno su se povezivali bogatstvo osjećaja s djelotvornošću čina. Srce je Spasiteljevo još na jedan način, dapače u prvom redu, *izvor utjehe*, jer Krist daje, zajedno s Ocem, Duha Tješitelja. Zaziv: *Srce Kristovo, izvore svake utjehe, smiluj nam se!* je poziv da se u Srcu Kristovu traži prava, trajna, djelotvorna utjeha; to je opomena da nakon doživljavanja i iskustva Gospodnje utjehe, i mi postanemo njezini uvjerljivi i potreseni nositelji.» (Ivan Pavao II, Litanije Srca Isusova) Ova objava označuje i novost kršćanske etike u čijem bi se svjetlu moglo čitati treći dio katekizma Katoličke Crkve.

Promicatelji štovanja Srca Isusova htjeli su dati biblijsko utemeljenje ovog kulta, opravdanje valjanosti i duhovne plodnosti ove pobožnosti oslanjajući na Ivanovo evanđelje. Ivanovo evanđelje na poseban način prikazuje Isusa kao dogođenu ljubav Božju prema svijetu (usp. Iv 3,14-16). Za Ivana je Bog sama ljubav pa Isus svojim riječima i djelima objavljuje Boga ljubavi. Origen ustvrđuje:« Ova [Ivanovo evanđelje] je knjiga čije razumijevanje bježi onom koji

se nije odmorio na grudima Isusovim kao i onom koji nije primio Mariju kao svoju majku.» S obzirom na povezivanje štovanja Srca Isusova, izvještaj o Probodenom boku bio je predmetom posebnih rasprava.

«Kako bijaše Priprava, da ne bi tijela ostala na križu subotom, jer velik je dan bio one subote, Židovi zamoliše Pilata da se raspetima prebiju golijeni i da se skinu. Dođoše dakle vojnici i prebiše golijeni prvomu i drugomu koji su s Isusom bili raspeti. Kada dođoše do Isusa i vidješe da je već umro, ne prebiše mu golijeni, nego mu jedan od vojnika kopljem probode bok i odmah poteče krv i voda. Onaj koji je vidio svjedoči i istinito je svjedočanstvo njegovo. On zna da govori istinu da i vi vjerujete jer se to dogodilo da se ispuni Pismo: *Nijedna mu se kost neće slomiti*. I drugo opet Pismo veli: *Gledat će onoga koga su proboli*.» (Iv 19,31-37)

Na temelju tog odlomka, novo, biblijsko, utemeljenje pobožnosti Srcu Isusovu pokušao je naprimjer dati Hugo Rahner povezujući ga s odlomkom Iv 7,37-39 i s tumačenjima crkvenih otaca, te tako dokazati kako je pobožnost Srcu Isusovu *uskrsna pobožnost*, tj. kako: «štovanje Srca Isusova nije ništa drugo do okretanje tajni Uskrsa i da se stoga posve odnosi na jezgru kršćanske vjere».⁵ H. Rahner je u probodenom boku iz kojeg curi krv i voda vidio predznak štovanja Srca Isusova i ispunjenje Zaharijina proroštva: «Gledat će mene koga su proboli» (12,10). Kardinal J. Ratzinger usvojio je mišljenje H. Rahnera, ali mu je dao dva prigovora naglašavajući kako tekstovi iz Ivanova evanđelja koje je analizirao H. Rahner ne sadrže riječ «srce», već bok, te da ne mogu objasniti zašto bi «Srce Isusovo» bilo središte pashalnog misterija, a ukoliko ta pobožnost jest vazmena nije jasna njezina posebnost.⁶ Alegorijska egzegeza crkvenih otaca poslužila je i crkvenom učiteljstvu da u enciklici o kultu Srcu Isusovu probodeni bok Isusov, koji spominje evanđelista Ivan (19,34) identificira kao Srce Isusovo: «Što on ovdje piše o grudima Kristovim koje je vojnik ranio i otvorio, isto valja reći o njegovu Srcu, što ga je koplje svojim udarcem zacijelo pogodilo, budući da je baš zbog toga vojnik kopljem zamahnuo, da se sigurno osvjedoči o smrti raspetoga Isusa Krista. Radi toga rana Presvetog Srca Isusova, već mrtvog, za sve vjekove je živa slika one

⁵ Usp. J. RATZINGER, *Gledati Probodenoga. Pokušaji duhovne kristologije*, 51.

⁶ Usp. Isto, 52-53.

neizmjerne ljubavi kojom je Bog poklonio svoga Jedinorođenog Sina da otkupi ljude i kojom je Krist sve nas ljubio tako silno da je samoga sebe žrtvovao za nas kao krvavu žrtvu na Kalvariji. (...) **Štovanjem Srca Isusova častimo ljubav Boga i Isusa Krista prema ljudskom rodu u uzvišenom znaku probodenog Srca Raspetog Otkupitelja.** (...) «Posve je naime bjelodano da je ovo štovanje najuzvišeniji čin bogoštovlja ako promatramo njegovu posebnu vlastitost u koliko ono zahtijeva od nas potpunu i apsolutnu volju da se predamo i posvetimo ljubavi božanskog Otkupitelja, **ta njegovo ranjeno Srce je živi znak i kazalo ove ljubavi.**» (HA br. 39; 47; 4)

Biblijska egzegeza u ovom je pitanju suzdržana. Ispravno polazište za razumijevanje valjanosti ove identifikacije je teologija i kontekst Ivanovog evanđelja, prema kojoj je fizičko uzdignuće na križ ujedno i uzdignuće u slavu Očevu, udarac koplja provjera smrti Isusove, krv i voda znak smrti, ali i znak rađanja Crkve, jer je Isus pashalni Jaganjac koji je umro u prilog svim ljudima i Probodeni u kojega vjernici upiru pogled vjere i nade. Probodeni bok iz kojeg izviru krv i voda rasvjetljuje Isusov poziv o kojem govori sveti Ivan: «ako je tko žedan neka dođe k meni i pije, koji vjeruje u mene. Kao što veli Pismo, rijeke žive vode teći će iz njegove utrobe. Ovo pak reče Isus za Duha kojeg su imali primiti oni koji vjeruju u njega.» (Iv 7,37-39). «Radi eklezijalnog aspekta cijele muke Isusove prema Ivanu, u vodi smijemo gledati znak Duha kojega će Isus formalno dati na Uskrsno jutro, a time i znak krštenja kao sakramenta Duha. Proslavljeni isus je izvor vode žive, a to znači objaviteljske mudrosti i Duha koji je životovorac.»⁷ Time štovanje Srca Isusova biva smješteno u trinitarnu perspektivu, štoviše bitno je obilježeno pneumatološki.⁸ Do trenutka smrti Isus je jedini nosilac Duha, a nakon nje Duh se izliva na svako stvorenje prema Joelovu proroštvu (3,1). Isus je to navijestio u hramu: «Ako je tko žedan, neka dođe k meni! Neka pije koji vjeruje u mene! Kao što reče Pismo: 'Rijeke će žive vode poteći iz njegove utrobe!' To reče o Duhu kojega su imali primiti oni što vjeruju u njega. Tada doista ne bijaše još došao Duh jer Isus nije bio proslavljen» (Iv 7, 37-39). Proslava je prema Ivanu smrt na križu i upravo je ona ostvarenje toga

⁷ M. ZOVKIĆ, *Proslavljeni Isus – Izvor vode žive*, u PETRIČEVIĆ A. (ur.), *Gle ovo Srce. Konferencije o štovanju Presv. Srca Isusova*, Symposion, Split, 1986, 82.

⁸ «Gospodin Isus 'kojeg je Otac posvetio i poslao na svijet' (Iv 10, 36), cijelo svoje mistično Tijelo čini dionikom pomazanja Duha kojim je sam pomazan.» (PO, 2). Teološka tradicija zapada smatra Duha «vezom vječne ljubavi». Prema tom teološkom gledanju Duh je Ljubav, ne izvorna ljubav koja je Otac, a niti je ljubav koja prima što je Sin, nego osobna Ljubav, ljubav jednoga darovana drugome, primljena u potpunom uzajamnom prihvaćanju, tako jakom da zahvaća grešnike pomirujući ih s Ocem. Usp. C. M. MARTINI, *Život po Duhu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1997, 24-25.

navještaja kako čitamo: «Naklonivši glavu predade duh» (Iv 19,30).⁹ Taj čin podsjeća na stvaranje čovjeka i na Ezekielovo proroštvo (Ez 36, 26-27). Mjesto na kojem se proslavljeni Krist i Duh Sveti sastaju i zajedno djeluju je obraćeno ljudsko srce.

Osim izvještaja o probodenom boku, Ivanovski tekst, koji pripovijeda o pokazivanju Kristovih ruku i njegova boka učenicima (usp. Iv 20,20) i poziv koji Isus upućuje svetomu Tomi da pruži svoju ruku i daju stavi u njegov bok (usp. Iv 20, 27) također je imao znatan utjecaj u nastanku i u razvoju crkvene pobožnosti prema Presvetome Srcu.

Dakle, «može se *na stanovit* način reći daje pobožnost Srcu Isusovu prijevod u bogoštovne okvire onoga pogleda, koji će prema proročkoj i evanđeoskoj riječi, svi kršćanski naraštaji usmjeriti prema onome koji je proboden (usp. Iv 19,37; Zah 12,10), tj. prema Kristovu boku probodenu kopljem iz kojega je potekla krv i voda (usp. Iv 19, 34), simbol »čudesna otajstva cijele Crkve. Ti i drugi tekstovi koji predstavljaju Krista kao vazmenoga Jaganjca - pobjedonosna, premda žrtvovana (usp. Otk 5,6) - bili su predmetom trajna razmatranja svetih Otaca, koji su otkrili njihova doktrinarna bogatstva i ponekad vjernike pozivali da prodru u otajstvo Krista kroz otvorena vrata njegova boka. Ovako piše sveti Augustin: »Ulaz je pristupačan: Krist je vrata. I za tebe se otvorio kada je njegov bok otvorilo koplje. Sjeti se što je iz njega izašlo. Izaberi dakle gdje ti možeš ući. Iz boka Gospodina koji je visio i umirao na križu provrela je krv i voda kada je bio proboden kopljem. U vodi je tvoje pročišćenje, u krvi tvoje otkupljenje.» (DPL, br. 167-168)

Ovaj zaključak poziva na cjelovitije novozavjetno utemeljenje štovanja Srca Isusova. Na temelju dosada rečenoga i u svjetlu Svetog pisma, štovanje Isusova Srca treba temeljiti i na izvještajima njegova zemaljskog života. «Iako Evanđelisti i drugi sveti pisci ne opisuju izričito Srce našeg Otkupitelja koje je životvorno i nadareno moću za osjećaje ne manje od našeg srca koje kuca i kojim potresaju različita čuvstva njegove duše, ipak često osvjetljuje njegovu Božansku ljubav, sjetilna čuvstva što su s njome u vezi: to jest želju, radost, trpljenje, strah i srdžbu kako se očituje na njegovim pogledima, riječima i tjelesnim kretnjama.» (usp. HA, 26) To znači prodrijeti do tajne Isusova Srca, do misterija njegove osobe uzimajući u obzir posebno njegovo poslanje, naviještanje kraljevstva Božjega (usp. Mk 1,15; 4,26; Lk 10,18; Mt 12,28), sinovski odnos s Bogom Ocem (usp. Iv 7,29; 20, 31; Lk 2,44) i njegovu poslušnost (usp. Mt 25,39; Iv 4,34; 5,30; 8,29; 9,4).¹⁰

---

⁹ «Riječ *duh* na ovom mjestu označuje najprije ljudski duh, dah života, što ga prema židovskom shvaćanju u času smrti čovjek vraća Stvoritelju od kojega ga je primio. Sveti su oci u ovome *predade duh* vidjeli dublji smisao: Isus je, predajući u času smrti svoj ljudski duh Ocu, udahnuo Crkvi Duha Svetoga.» Usp. A. SCHNEIDER, *Na putovima Duha Svetoga*, Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb, 1991, 42-43.

¹⁰ Usp. I. DE LA PORTERIE, *Il mistero del Cuore trafitto*, Bologna, EDB, 1988. Razumijevanju mogu poslužiti teze J. Ratzingera u djelu *Gledati Probodenoga*, 13-48.

Ti nam aspekti pomažu sagledati Isusov zemaljski život u cijelosti, njegovo srce usmjereno na Oca i na ljude, srce blago i ponizno, srce zaručnika, srce Spasitelja i srce Proslavljenoga.¹¹ On cijelim svojim životom objavljuje Boga koji je ljubav. On koji je jedno s Ocem (usp. Iv 10,30), poziva svoje učenike na življenje u prisnome zajedništvu s njim, na usvajanje njegove osobe i njegove

riječi kao pravila ponašanja, a sebe samoga objavljuje kao učitelja krotka i ponizna srca.

On ljubi i sluša Oca (Iv 8,29), svoje učenike (Lk 12,4), prijatelje (Iv 11,5), djecu (Mt 18,3), posvećuje im svoje vrijeme, suosjeća (Mt 9,36; Lk 7,13), poučava (Mk 6-30-34), iscjeljuje (Mk 1,41), plače (Iv 11,33-35), brine se (Iv 12,27), ne osuđuje a oslobađa (Iv 8,11), trpi osude (Lk 7, 33-34), želi odgovor ljubavi (Iv 21, 17), itd.

Prije nego je blagovao sa svojim učenicima Posljednju večeru osjećao je, kako je njegovo Srce uzbuđeno jakim čuvstvima. To je očitovao apostolima ovim riječima: «Vrlo sam želio da ovu vazmenu gozbu blagovati s vama prije nego

muku podnesem.» (Lk 22, 15) «Spravom prema tome smijemo tvrditi da je Euharistija dar njegova Srca, kojim se On daje ljudima i žrtva kojom se neprestano žrtvuje «od izlaza do zapada sunca» (usp. Mal 1,11). Ljubav kojom diše Evanđelje, Poslanice apostola i stranice Otkrivenja, rišu nam ljubav Srca Isusa Krista, i ne izražavaju samo Božansku ljubav, nego i ljudske osjećaje ljubavi. (HA, br. 21) Ovi su se osjećaji savršeno slagali i bili suglasni s čovječjom voljom koja je bila ispunjena Božanskom ljubavlju i sa samom neizmjernom ljubavlju koju dijeli Sin s Ocem i s Duhom Svetim. (...) Jedinorođeni Sin Božji uzeo je ljudsku patničku i smrtnu narav. On je to učinio u prvom redu stoga jer je odlučio da prinese krvnu žrtvu viseći na križu da dovrši djelo ljudskoga spasenja.» (HA, br. 21-23)

U mucij, Isus na neusporediv način objavljuje Očevu ljubav i svojom žrtvom ostvaruje djelo spasenja. Patnja je bila cijena koju je Bog bio spreman platiti za iscjeljenje čovječjeg srca. Prema J. Moltmannu mistika križa i patnje otkriva jednu bitnu istinu o Kristu koju je on izrazio ovako: «Patnja se

¹¹ Usp. J. GALOT, *Al centro dell'amore. Il mistero del cuore di Gesù (U središtu ljubavi. Misterij srca Isusova)*, AdP, Roma, 2003, 69-237.

pobjeđuje patnjom, a rana se liječi ranom. Jer, nedostatak ljubavi predstavlja patnju u patnji, a nevjera nemoć u boli. Zato se patnja napuštenosti, liječi

patnjom ljubavi, koja ne uzmiče pred bolešću i nevoljom nego ih uzima da se da ih iscijeli. Svojom vlastitom napuštenošću od Boga raspeti približuje Boga svima koji su od njega ostavljeni. Svojom patnjom on donosi spasenje patnicima, svojom smrću život umirućima.»¹²

Nakon što je naš Spasitelj uzašao na nebo, s Tijelom urešenim sjajem vječne slave, i sjede o desnu Oca, nije prestao ljubiti Crkvu najžarčom ljubavi kojom gori i njegovo Srce. On naime nosi na rukama, na nogama i na prsima znakove rana. (HA br. 40)

Time se zaista potvrđuje izjava pape Pia XI prema kojem je kult Srcu Isusovu «sintezu cijele kršćanske religije».

Štovati misterij ljubavi Božje u Srcu Kristovu

Dakle što se tiče izravnih navoda s obzirom na biblijsko utemeljenje štovanja Srca Isusova: «Posve je sigurno da Sveto Pismo nikada ne govori jasno o posebnom štovanju i ljubavi koja bi se iskazivala Srcu Utjelovljene Riječi ukoliko je ono znak prežarke njegove ljubavi. To treba zacijelo otvoreno priznati. Ova je ljubav glavni razlog ovoga štovanja. Ipak se ne smijemo čuditi niti ikako o tome sumnjati da Sveto Pismo Staroga i Novoga Zavjeta takvim slikama opisuje božansku ljubav prema nama i preporučuje toliko da to mora silno potresti dušu. Sveto Pismo iznosi pred nas takve slike koje unaprijed navješćuju dolazak Sina Božjega u čovječjoj naravi. Zato ih možemo smatrati sretnim znakom i kazalom one najplemenitije božanskse ljubavi tj. presvetog i klanjanja dostojnog Srca Božanskog Otkupitelja.» (Pio XII, HA, br. 13) Od Ezekijinog proroštva pa do «učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca» biblijski itinerarij privilegira «srce». U Novom savezu taj simbol postaje sažetak kršćanskih otajstava vjere, Presv. Trojsktva, utjelovljenja i otkupljenja.¹³ Takav postupak i argumentaciju predlaže i enciklika *Haurietis Aquas*. I samo je takav put garancija ispravnog shvaćanja izraza «Srce Isusovo» u svjetlu božanskoga Pisma: «izraz „Srce Isusovo“ označuje samo Kristovo otajstvo, cjelokupnost

¹² J. MOLTMANN, *Der gekreuzigte Gott*, München, 1972, 49.

¹³ Usp. E. GLOTIN, *La bibbia del Cuore di Gesù*, EDB, Bologna, 2009, 156-220.

njegova bića, njegove osobe, razmatrane u svojoj najintimnijoj i bitnoj jezgri: Božji Sin, nestvorena mudrost; beskrajna ljubav, počelo spasenja i posvećenja za čitavo čovječanstvo. »Srce Isusovo« je Krist, utjelovljena i spasiteljska Riječ koja je, po sebi, nutarnje - s beskrajnom božansko-ljudskom ljubavlju - u Duhu protegnuta prema Ocu i prema ljudima, svojoj braći i sestrama.» (DPL, br. 166).

✓ Ništa nas dakle ne priječi da se klanjamo Presvetom Srcu Isusa Krista, budući da je ono dionik i naravni i najznačajniji **simbol one neiscrpive ljubavi kojom naš Božanski Otkupitelj još uvijek gori prema ljudskom rodu**. Iako ono nije više podvrgnuto tjeskobama ovoga smrtnoga života, ono ipak živi i kuca te je sjedinjeno nerazrešivom vezom s Osobom Božanske Riječi, a u njoj i po njoj s Božanskom voljom. Kako je Srce Kristovo preobilno napunjeno Božanskom i čovječjom ljubavlju i kako je prebogato svim milostima i blagom što ih je Otkupitelj stekao svojim životom, svojim bolima i svojom smrću, to je ono **sigurno vrelo one nepresušive ljubavi koju njegov Duh izlijeva** u sve udove njegova otajstvenog tijela. Srce našeg Spasitelja predočuje dakle na neki način sliku Osobe Božanske Riječi, a isto tako sliku dvostruke naravi, naime čovječje i Božanske. **Stoga možemo u njemu promatrati ne samo simbol, nego također na neki način sadržaj svih tajna našeg Otkupljenja.** (HA 42-43)

✓ Možemo lako zaključiti, da je **štovanje Presv. Srca Isusova, po svojoj biti, štovanje ljubavi, kojom nas Bog ljubi po Isusu, te istovremeno izraz naše ljubavi, kojom ljubimo Boga i druge ljude**. Drugim riječima: ovo je štovanje usmjereno na ljubav Božju prema nama, naime na Boga, kome se moramo klanjati, kome se moramo zahvaljivati i koga moramo nasljedovati. Ovo štovanje ima za svrhu, da nas dovede najvećoj i savršenoj ljubavi, koja nas sjedinjuje s Bogom i ostalim ljudima, držeći se uvijek sa sve većim veseljem nove zapovijedi, koju je Božanski Učitelj ostavio apostolima kao svetu baštinu, kad im je rekao: **"Novu vam zapovijed dajem: da ljubite jedan drugoga, kao što sam ja ljubio vas; tako da i vi ljubite jedan drugoga; ovo je zapovijed moja: Ljubite se među sobom, kao što sam ja ljubio vas"** (Iv 13, 34) (HA 60)

✓ Biva jasno, da Kristovi vjernici, **iskazujući štovanje Presvetom Srcu Otkupiteljevu**, izvršuju najvažniju dužnost, naime: **služe Bogu, te ujedno sebe, svoja nutarnja čuvstva i vanjska djela posvećuju Stvoritelju i Otkupitelju**, i tako ispunjaju onu zapovijed Božju: "Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom misli svojom" (Mk 12, 30). **Oni su uz to sasvim uvjereni, da njih ne potiču na štovanje Božje prvenstveno osobne koristi, tjelesne ili duhovne, vremenite ili vječne, nego da ih na to potiče sama dobrota Božja.»** (HA 63)

